

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ**

ПІПКО Сніжана Олександрівна

УДК 336.225.6: 330.322.5:334.716

**ПОДАТКОВІ ВАЖЕЛІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Донецьк – 2014

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донецькому державному університеті управління Міністерства освіти і науки України (м. Донецьк).

Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент
Тельнова Ганна Володимирівна,
Донецький державний університет управління
Міністерства освіти і науки України (м. Донецьк),
доцент кафедри фінансів.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Воронкова Олена Миколаївна,**
Національний університет державної податкової служби України (м. Ірпінь),
професор кафедри фінансових ринків;

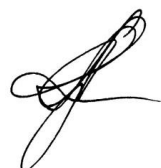
кандидат економічних наук **Чекіна Вікторія Денисівна,** Інститут економіки промисловості НАН України (м. Київ), старший науковий співробітник відділу фінансово-економічних проблем використання виробничого потенціалу.

Захист відбудеться *18 грудня 2014 року о 12:30* на виїзному засіданні спеціалізованої вченої ради К 11.128.05 Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України в Запорізькій державній інженерній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 69006, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 226, ауд. 417.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України за адресою: 83015, м. Донецьк, вул. Челюскінців, 163а та в Запорізькій державній інженерній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 69006, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 226, ауд. 322.

Автореферат розісланий *14 листопада 2014 року*

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, доцент

Г. В. Веріга

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання підвищується необхідність створення прозорих і стійких умов для розвитку інвестиційного процесу в Україні, формування тісних фінансових взаємовідносин між інвесторами та регіонами країни, регіонами та суб'єктами малого та середнього бізнесу. Малий та середній бізнес, що визнають локомотивом сталого регіонального розвитку, наразі потребує фінансової підтримки як держави, так і місцевих органів влади. Цю підтримку можна отримати через залучення до співробітництва інвесторів, зацікавлених у розвитку регіонів України.

За даними «Рейтингу інвестиційної привабливості регіонів України 2014» найменше значення індексу у Херсонській (1,264), Чернівецькій (1,25) областях, найбільше – у Львівській (1,601) та Івано-Франківській (1,478) областях. Неоднорідність регіонів за розміщенням продуктивних сил та соціально-економічним розвитком говорить про те, що кожен регіон, місто чи селище розглядається інвестором індивідуально, і важливим чинником, що впливає на рішення інвестора, стає «пакет» інвестиційних умов, якими він може скористатися. Одним із рішень, які сприятимуть потоку інвестицій у регіони, може стати використання податкових важелів як інструментів сприяння інвестиційному забезпеченню розвитку малого та середнього бізнесу в регіонах України.

Питання інвестиційної привабливості країни в цілому, окремих регіонів та підприємств були і залишаються в центрі уваги багатьох зарубіжних – В. Беренс [V. Beerens], Є. Брігхем [E. Brigham], Дж. К. Ван Хорн [James C. Van Horne], Г. Марковиць [H. Markowitz], П. Хавранек [P. Khavranec], Е. Хелферт [E. Herfert], У. Шарп [W. Sharpe], та ін. – та вітчизняних – В. Александрова, Д. Богиня, О. Гаврилюк, В. Геєць, М. Герасимчук, Т. Долінська, М. Долішній, Н. Зюкова, Б. Кваснюк, Б. Кліяненко, І. Лукінов, Д. Максимів, В. Мікловда, І. Продіус, О. Рябченко, І. Сазонець, Л. Тимошенко, М. Чумаченко, Г. Фролова та ін. – вчених. Вагомий внесок у висвітлення теоретичних аспектів та практичної реалізації державної інвестиційної політики зробили зарубіжні та вітчизняні фахівці, серед яких варто відзначити В. Базилевича, І. Бланка, М. Борща, Є. Влізла, А. Гальчинського, П. Гайдуцького, Н. Гуляєву, С. Єрохіна, В. Корнеєва, В. Міщенко, А. Мертенса, А. Музиченка, Т. Майорову, М. Педана, Є. Панченка, А. Пехніка, М. Порвіна, О. Рогача, В. Польшакова, Г. Тельнову, С. Трифонова, Н. Ткаленка, А. Черепа, Д. Черваньова, М. Чумаченка, В. Шевчука, В. Федоренка та ін.

Податкові інструменти регулювання інвестиційної діяльності є темою дослідження таких вчених, як В. Андрущенко, А. Антонов, В. Вишневецький, О. Воронкова, В. Грушко, О. Данілов, Т. Єфименко, С. Каламбет, В. Коваленко, І. Луніна, О. Мітал, Н. Рекова, М. Стегней, А. Соколовська, Р. Тян, В. Чекіна та ін.

Разом із тим, у вітчизняній науці практично відсутні комплексні дослідження взаємодії та співпраці держави, органів місцевого самоврядування та інвесторів у створенні сприятливих умов для розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу в регіонах України, недостатньо розкриті питання податкового регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу через використання податкових важелів інвестиційного забезпечення розвитку регіонів.

Необхідність подальших досліджень зумовила вибір теми дисертації, її цільову спрямованість і задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з планом науково-дослідних робіт Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України за держбюджетними темами: «Фінансовий механізм державного управління економікою України» (номер державної реєстрації 0104U008798, 2011–2014 рр.) у рамках якої автором визначено структуру взаємозв'язку державної податкової політики та процесів інвестиційного забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу, здійснено аналіз податкових важелів інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу, удосконалено систему податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні; «Теоретичні та прикладні проблеми підвищення конкурентоспроможності держави та регіонів на засадах удосконалення механізмів управління економікою на галузевих, міжгалузевому та регіональних рівнях» (номер державної реєстрації 0110U002887, 2011–2013 рр.), у межах якої автором досліджено теоретичні аспекти податкового стимулювання інвестиційної діяльності, проведено аналіз чинної вітчизняної системи оподаткування, а також особливостей формування інвестиційного клімату в регіонах України, розроблено рекомендації щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення реалізації важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій в розвиток суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розвиток теоретичних підходів, обґрунтування науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування системи важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Для досягнення зазначеної мети в роботі поставлено та вирішено такі задачі:

дослідити теоретичні засади податкового регулювання інвестиційної діяльності;

проаналізувати існуючі важелі податкової політики щодо забезпечення інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу;

розробити концептуальні положення податкового регулювання інвестицій в малий та середній бізнес на основі реформування системи податкових важелів;

класифікувати чинники, що стримують інвестиційний розвиток малого та середнього бізнесу в Україні;

сформувати пріоритети розвитку вітчизняної податкової політики на основі аналізу зарубіжного досвіду використання податкових важелів для стимулювання інвестиційного розвитку;

удосконалити методичний підхід до податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні;

розробити рекомендації щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення застосування важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій в розвиток суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Об'єктом дослідження є процес податкового регулювання інвестиційного розвитку суб'єктів підприємництва.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних підходів та науково-методичних положень формування системи податкових важелів інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу на регіональному та державному рівнях.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною базою наукового дослідження є роботи вітчизняних та зарубіжних учених у сфері фінансів та оподаткування, положення теорії інвестицій та інвестиційного менеджменту, зарубіжний та вітчизняний досвід інвестиційної діяльності підприємств та функціонування податкових систем.

Для досягнення мети та вирішення поставлених задач в роботі використано методи: системного аналізу – для дослідження розвитку інвестиційних процесів, взаємозв'язку податкової політики та інвестиційного розвитку й обґрунтування концептуальних положень податкового стимулювання інвестицій в малий та середній бізнес; метод абстракції та формалізації – при аналізі класифікаційних ознак чинників, що стримують інвестиційний розвиток малого та середнього бізнесу; порівняльний метод – при визначенні особливостей використання податкових стимулів для інвестиційного розвитку в зарубіжних країнах; економіко-математичного моделювання – при визначенні оптимального набору податкових важелів та їхнього впливу на інвестиційний клімат і стан бюджетів у регіонах України.

Інформаційною базою досліджень є законодавчі та нормативно-правові документи, що регламентують питання податкової політики та інвестиційної діяльності в Україні та зарубіжних країнах, офіційні матеріали Державної служби статистики України та *EuroStat*.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування системи важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу. До найбільш важливих результатів, які визначають наукову новизну виконаного дослідження, відносяться такі:

вперше:

розроблено концептуальні положення податкового регулювання інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу, які містять теоретичні та науково-методичні підходи до формування гнучкої податкової системи на основі реформування податкових важелів, що сприятиме підвищенню зацікавленості інвесторів у розвитку регіону;

удосконалено:

організаційно-методичне забезпечення застосування важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку малого та середнього бізнесу, яке доповнює існуюче формуванням: системи податкових важелів регіонального інвестиційного розвитку через створення гнучкої податкової системи; позитивного регіонального інвестиційного клімату шляхом тісних взаємовідносин між підприємницькими структурами, банками, профспілками, органами місцевої влади та іншими учасниками процесу; інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу шляхом створення на місцях інвестиційних фондів розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу, технопарків та бізнес-інкубаторів, що в сукупності

створює базу для реалізації пріоритетів податкової політики України в сучасних умовах;

методичний підхід до податкового регулювання інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу, що, на відміну від існуючих, базується на реалізації принципів фіскальної децентралізації, враховує особливості інвестиційної привабливості регіону та який, через створення системи податкових важелів, дозволяє сформувати гнучку податкову систему, сприяти розвитку інвестиційної діяльності в регіоні;

дістали подальшого розвитку:

понятійно-категорійний апарат теорії оподаткування в частині уточнення поняття податкових важелів регулювання процесів залучення інвестицій до розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу, яке, на відміну від існуючих, визначається варіативністю податків, їх елементів та інших податкових інструментів, обумовленою регіональними програмами інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу, та обґрунтовує доцільність формування гнучкої податкової системи в Україні;

класифікація чинників, що стримують інвестиційний розвиток малого та середнього бізнесу в Україні, яка, на відміну від існуючих, враховує податкові фактори (неефективна та непослідовна податкова політика, надто велика кількість податків, значний податковий тиск, нерівномірність його розподілу, відсутність дієвих податкових пільг для інвестиційної діяльності, відсутність адекватної структури й механізмів податкового заохочення і захисту інвестицій) та уможливорює визначення причинно-наслідкового зв'язку між інвестиційним розвитком малого та середнього бізнесу та податковими важелями впливу;

система взаємозв'язку податкової політики та інвестиційного розвитку, яка сформована за принципами децентралізації влади та її повноважень на місцях з урахуванням стимулюючої та регулюючої функцій податкової системи та враховує інтереси органів місцевого самоврядування, зацікавленість суб'єктів малого та середнього бізнесу в економічному розвитку регіону, що відповідає загальнодержавним пріоритетам;

пріоритети формування податкової політики України, що, на відміну від чинних, сформовані з урахуванням інтересів регіонів в інвестиційному розвитку малого та середнього бізнесу на основі застосування децентралізованої системи податкових важелів та сприятимуть розвитку національної економіки та фінансової сталості країни.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці підходів податкового регулювання інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу через створення системи податкових важелів. Окремі положення запропонованих підходів можуть бути включені до Податкового кодексу України та регіональних інвестиційних програм. Розроблені рекомендації щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення реалізації важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку малого та середнього бізнесу можуть бути використані органами місцевого самоврядування з метою підвищення інвестиційної привабливості та стимулювання інвестиційної активності в регіонах.

Запропоновані в дослідженні напрямки формування податкової політики України з урахуванням інтересів регіонів в інвестиційному розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу використано при підготовці пропозицій з реформування податкової системи України Департаментом фінансів Донецької обласної державної адміністрації (довідка від 22.04.2014 № 01-04/28-6). Розроблені методичні підходи до податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу, які розглянуто та впроваджено у діяльність ДПІ в Калінінському районі м. Донецька Донецької області ДПС України (Лист від 13.05.2014 № 04-045/6919).

Теоретичні розробки автора та практичні рекомендації, що викладені в дисертації, використовуються в навчальному процесі як складові навчально-методичного забезпечення дисциплін «Податкова система», «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва» та «Інвестиційний менеджмент» (довідка від 19.05.2014 № 05-30/58).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому надано авторський підхід до вирішення наукового завдання з формування системи важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу. Особисто здобувачем: обґрунтовано доцільність створення гнучкої податкової системи, здатної відповідати сучасним потребам економічного розвитку держави та регіонів; визначено напрямки формування податкової політики держави України з урахуванням інтересів регіонів в інвестиційному розвитку малого та середнього бізнесу; розроблено методичний підхід податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу через створення системи податкових важелів; розроблено пропозиції з удосконалення організаційно-методичного забезпечення реалізації важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку малого та середнього бізнесу.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення та практичні результати дослідження доповідалися та були схвалені на науково-практичних конференціях різних рівнів: «Градообразующие предприятия: назад в будущее или вперед в прошлое?» (Москва, Росія, 2014 р.), «Формування ефективних фінансових механізмів державного управління економікою України: теорія і практика» (Донецьк, 2014 р.), «Формування ефективних фінансових механізмів державного управління економікою України: теорія і практика» (Донецьк, 2013 р.), «Економічні та соціальні проблеми сучасного суспільства» (Донецьк, 2012 р.), «Формування ефективних фінансових механізмів державного управління економікою України: теорія і практика» (Донецьк, 2012 р.), «Теоретические и практические аспекты развития современной науки» (Донецк–Мюнхен, Німеччина, 2012 р.), «Перспективи розвитку та шляхи вдосконалення фондового ринку» (Сімферополь–Судак, 2012 р.), «Проблеми державного управління фінансово-економічною системою національної економіки» (Донецьк, 2012 р.), «Формування ефективних фінансових механізмів державного управління економікою України: теорія і практика» (Донецьк, 2011 р.).

Публікації. Теоретичні та практичні результати дослідження, методичні розробки, висновки та пропозиції автора опубліковано в 16 наукових працях, серед

яких сім статей у наукових фахових виданнях з економіки та дев'ять тез конференцій. Загальний обсяг публікацій – 5,31 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,82 друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (177 найменувань на 15 сторінках) і п'яти додатків на п'яти сторінках, містить 36 рисунків і 27 таблиць. Повний обсяг роботи становить 197 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти податкового регулювання інвестиційної діяльності**» досліджено основи податкового регулювання інвестиційної діяльності, визначено роль інвестицій в розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу, визначено важелі податкової політики щодо забезпечення інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу, розроблено концептуальні положення податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Доведено, що малий та середній бізнес (МСБ), який має переважно регіональний характер, значно впливає на формування регіональної економіки, сприяє формуванню цілісної структури регіонального господарства. Більш того, він орієнтований на ресурси регіону та міста (села), де функціонує, і задоволення місцевих потреб, тим самим здійснюючи вплив на позиціонування регіону в системі національного господарства.

Визначено, що через обмежений доступ до фінансових ресурсів розвиток суб'єктів МСБ в умовах нестабільних економічних процесів є проблематичним. Аналіз економічної літератури за напрямом дослідження дозволив систематизувати вихідні передумови для розвитку малого та середнього бізнесу: наявність стартового капіталу, підтримка з боку держави (стратегії розвитку малого та середнього бізнесу, спрощена система оподаткування, податкові пільги), спеціальні програми банків, розвинута інфраструктура, наявність невикористаних місцевих ресурсів, тісний взаємозв'язок великого та малого бізнесу, інвестиції в регіони. Сукупність вищезазначених умов може дати потужний поштовх до розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу і внаслідок – до створення нових робочих місць, додаткових відрахувань до місцевих бюджетів, інфраструктурного розвитку регіону. Враховуючи, що майже всі малі та середні підприємства реєструються за місцем функціонування, насичення ринку необхідними на місцях товарами чи послугами сприяє розвитку конкуренції та позитивному іміджу регіону.

Відсутність вільних власних коштів та місцевих резервів сприяння розвитку підприємництва, великі відсотки за кредитами унеможливають або ускладнюють створення нових підприємств МСБ. Тому очевидною є необхідність активізації ролі держави та органів місцевого самоврядування у залученні інвестицій до регіонів, створення сприятливого податкового середовища для інвесторів, розробленні інвестиційних програм підтримки малого та середнього бізнесу в регіонах за схемою: держава – інвестор – органи місцевого самоврядування – малий та середній

бізнес. За цим принципом в роботі розроблено систему взаємозв'язку податкової політики держави та процесів інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ (рис. 1).

Рис. 1. Система взаємозв'язку податкової політики та процесів інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу

Аналіз сучасних підходів до визначення податкових важелів дозволив розвинути теоретичні аспекти їхнього впливу на процес залучення інвестицій до розвитку суб'єктів МСБ. Запропоновано вважати податковими важелями інвестиційного розвитку МСБ не тільки традиційно визнані важелі податкового регулювання – ставки і пільги, а також варіативний набір податків, їх елементів (база та об'єкт оподаткування, податкова ставка), системи податкових пільг на рівні оподаткування регіону (спеціальний податковий режим) та на рівні оподаткування суб'єктів підприємництва (податковий кредит, податкові канікули, інвестиційна податкова знижка, податкова амортизація), обумовлені державною податковою та інвестиційною політикою та регіональними програмами інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу. Таке визначення має на увазі створення гнучкої системи оподаткування, здатної адаптуватися до потреб місцевих громад.

Складнощі для України як унітарної держави можуть критися в тому, що всі дії по відношенню до змін у податковому законодавстві повинні прийматися на державному рівні. В той же час, для стимулювання інвестиційної діяльності та розвитку суб'єктів малого і середнього бізнесу в окремих регіонах, необхідним є делегування окремих повноважень щодо оподаткування на місцевий рівень задля врахування особливостей соціально-економічного стану та географічного розташування. Досягти цього можливо за дотримання принципів фіскального федералізму та фіскальної децентралізації, коли місцеві органи влади можуть самостійно на своєму рівні приймати рішення, пов'язані з впровадженням або скасуванням окремих податкових важелів. Для унітарної України виходом із

ситуації може стати передача окремих податків на місцевий рівень або перегляд системи місцевого оподаткування з метою стягування лише тих податків, які є найбільш ефективними в даний час у даному регіоні.

Розроблено концептуальні положення податкового регулювання інвестиційного розвитку МСБ, які містять теоретичні та науково-методичні підходи до формування гнучкої податкової системи на основі реформування податкових важелів (табл. 1).

Таблиця 1

Концептуальні положення податкового регулювання інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу

Рівень	Зміст податкового регулювання
Теоретичні підходи	<p>Визначення ролі малого та середнього бізнесу для економічного та соціального розвитку місцевих громад.</p> <p>Визначення ролі місцевого самоврядування у забезпеченні демократії, ефективного управління і децентралізації влади за принципами фіскального федералізму.</p> <p>Визначення підходів для формування гнучкої системи оподаткування за принципами фіскальної децентралізації.</p> <p>Визначення податкових інструментів стимулювання інвестиційного розвитку.</p>
Науково-методичні підходи	<p>Визначення стратегії розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні.</p> <p>Виявлення факторів, що стримують розвиток малого та середнього бізнесу.</p> <p>Розробка на рівні держави та місцевих органів самоврядування системи податкових важелів інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу.</p> <p>Формування системи податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу.</p> <p>Залучення інвестицій шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату, що базується на застосуванні податкових важелів інвестиційного розвитку.</p> <p>Розробка організаційно-методичного забезпечення реалізації важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку малого та середнього бізнесу</p>

У другому розділі «Аналіз податкового регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу» визначено фактори, що стримують інвестиційний розвиток суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні, проведено аналіз зарубіжного досвіду застосування податкових важелів для активізації інвестиційної діяльності на місцевому рівні, визначено пріоритети формування податкової політики України з урахуванням інтересів регіонів в інвестиційному розвитку малого та середнього бізнесу.

В країнах Євросоюзу вклад малого бізнесу в ВВП становить близько 50 % ВВП, така ж частка малого бізнесу в загальній зайнятості. У Російській Федерації вклад малого бізнесу в ВВП становить близько 20 %, в Україні – близько 5–6 %, а МСБ – близько 15 %. Дані основних структурних показників МСБ в Україні наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Основні структурні показники суб'єктів малого та середнього бізнесу України (включаючи дані фізичних осіб-підприємців)

Назва показника	2010	2011	2012	2013
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	77,7	75,9	75,1	75,5
Кількість найманих працівників, тис. осіб	72,9	72,0	71,2	71,2
Обсяг реалізованої продукції, (товарів, послуг), млн грн	61,0	57,7	60,5	60,4

На сьогодні потенціал МСБ в Україні є нерозкритим. Причини криються в неефективному інституціональному середовищі, системних ризиках, пов'язаних із обмеженими можливостями диверсифікації бізнесу, дослідження ринків, доступу до ресурсів тощо. Тому дієвим інструментом сприяння розвитку МСБ може стати його фінансова підтримка місцевими органами самоврядування через залучення інвестицій у регіони та створення регіональних інвестиційних фондів.

В результаті аналізу розвитку інвестиційної діяльності в Україні та в її регіонах було встановлено сукупність факторів, що стримують інвестиційний розвиток в Україні (рис. 2).

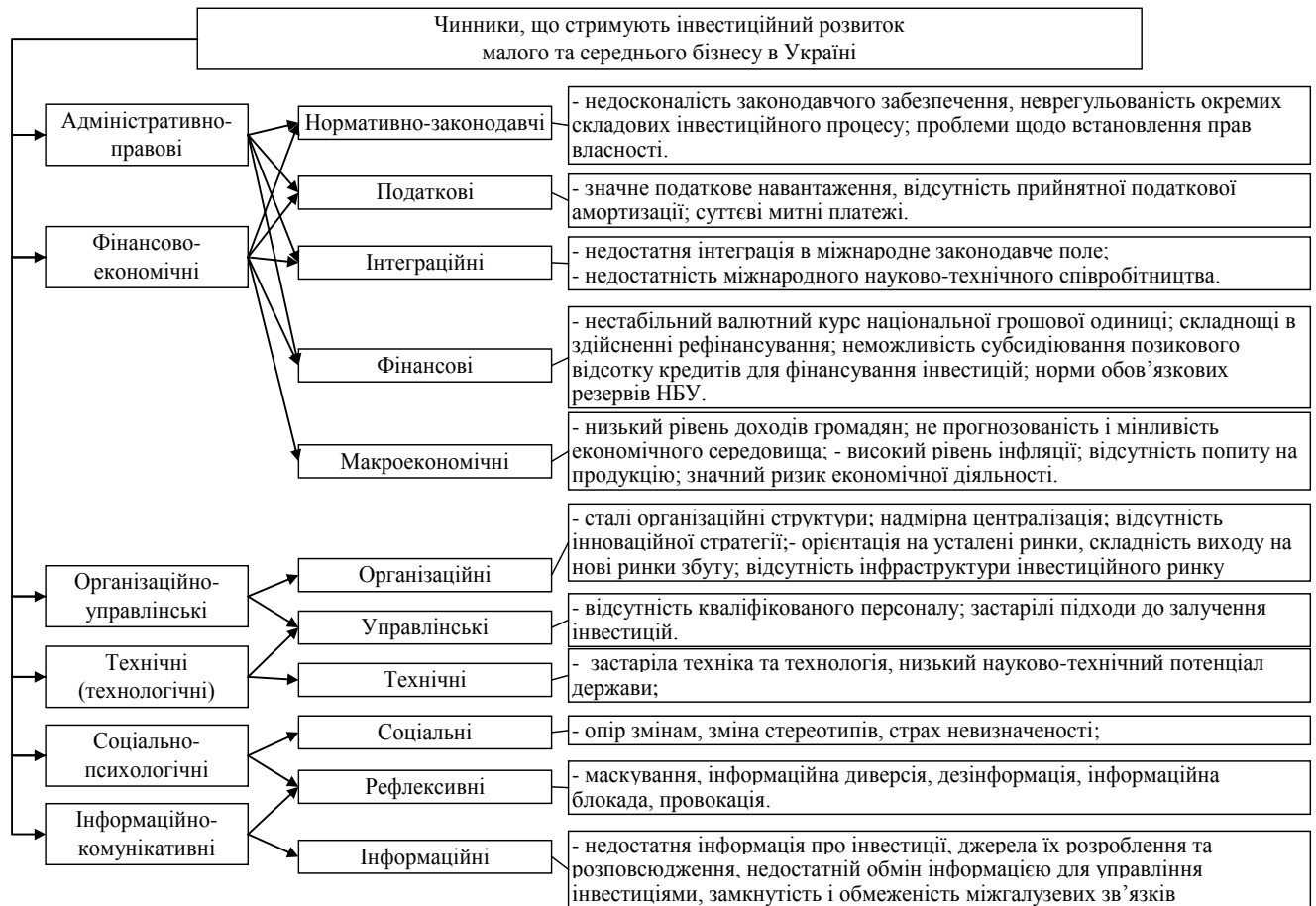

Рис. 2. Класифікація чинників, що стримують інвестиційний розвиток суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні

У контексті дослідження акцент зроблено на групі факторів, що пов'язані з недосконалістю податкового законодавства для створення сприятливого інвестиційного клімату (податкові фактори). До податкових факторів належать: неефективна та непослідовна податкова політика, надто велика кількість податків, значний податковий тиск, нерівномірність його розподілу, відсутність дієвих податкових пільг для інвестиційної діяльності, відсутність адекватної структури й механізмів податкового заохочення й захисту інвестицій.

Тому наразі першочерговим стає завдання створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення інвестицій в МСБ на основі реформування податкової політики України.

Інвестиційні процеси значною мірою пов'язані зі сформованими на макро- і мікрорівні фінансово-економічними умовами, серед яких провідне місце займає діюча система оподаткування інвестиційної діяльності. Аналіз податкової системи з позицій розвитку інвестиційної діяльності вказує на проблеми в цій сфері. Чинна нині податкова система має яскраво виражену фіскальну спрямованість і є серйозною перешкодою для росту інвестиційної активності господарюючих суб'єктів. Це підтверджується і даними рейтингів Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації «*Doing business*». За останніми розрахунками (червень 2012 р.– червень 2013 р.) крім проблемних показників захисту прав інвесторів (128 місце в рейтингу), ведення міжнародної торгівлі (148 місце в рейтингу) сплата податків отримала лише 165 місце в рейтингу.

Експертами вказується, що Україна – це одна з найскладніших країн для сплати податків: відзначається недосконалий стан у сфері адміністрування податків, адже нечіткі формулювання в Податковому кодексі України призводять до неоднозначних тлумачень і розбіжностей між платниками податків і податківцями, існують складності з механізмом сплати податків та визначенням оптимального обсягу податкового навантаження. Так, наприклад, загальна податкова ставка в Європі та Центральній Азії дорівнює 40,5 %, в країнах ОЕСР – 42,7 %, а в Україні – 55,4 %.

Наразі вітчизняні податкові важелі мають стримуючий вплив на прийняття інвестиційних рішень. Тому одним з ключових завдань податкового регулювання є реформування важелів податкової політики, в тому числі задля створення сприятливого інвестиційного клімату, зростання та підвищення ефективності реальних інвестицій.

Встановлено, що для забезпечення розвитку інвестицій потрібна підтримка інвестиційного процесу на всіх рівнях управління – від державного до місцевого. На підставі проведеного дослідження теорії та практики застосування інструментів податкової політики щодо інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ в роботі виявлено основні пріоритети формування податкової політики України з урахуванням інтересів регіонів в інвестиційному розвитку МСБ. До них належать: (1) реалізація принципів фіскального федералізму та фіскальної децентралізації; (2) формування системи податкових важелів регіонального інвестиційного розвитку через створення гнучкої податкової системи, в основу якої закладено варіативний набір податків, їх елементів (база та об'єкт оподаткування, податкова ставка) та системи податкових пільг; (3) формування позитивного регіонального інвестиційного клімату; (4) формування інфраструктури підтримки суб'єктів МСБ.

У третьому розділі «Удосконалення механізму податкового регулювання інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні» проаналізовано методи податкового регулювання інвестиційного розвитку МСБ; розроблено та реалізовано модель податкового стимулювання інвестиційного розвитку МСБ в Україні (на прикладі Донецької області); розроблено рекомендації щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення застосування важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку суб'єктів МСБ.

В результаті досліджень встановлено, що вибір альтернативної сукупності податкових важелів інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ доцільно здійснювати з урахуванням інвестиційного потенціалу окремих регіонів України (рис. 3).

Рис. 3. Методичний підхід до податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні

Оцінку інвестиційної привабливості регіонів України представлено в табл. 3.

Таблиця 3

Оцінка інвестиційної привабливості малого та середнього бізнесу в Україні за регіонами, %

Роки	АР Крим	Вінницька	Волинська	Дніпропетровська	Донецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Ів.-Франківська	Київська	Кіровоградська	Луганська	Львівська	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська	Хмельницька	Черкаська	Чернівецька	Чернігівська
2010	14,6	3,9	1,3	58,8	65,7	3,5	0,1	26,4	5,8	12,5	0,4	22,4	38,2	10,5	29,4	12,4	3,2	4,3	2,0	94,9	2,7	3,9	7,6	3,4	1,3
2011	15,8	4,0	1,4	58,8	65,9	3,6	0,2	26,6	5,9	12,5	0,4	22,6	38,5	10,5	29,5	12,6	3,2	4,3	2,0	95,5	2,7	3,9	7,6	3,4	1,3
2012	16,3	4,7	1,9	61,4	67,7	3,9	0,9	27,1	6,7	14,7	0,8	23,6	39,6	11,0	31,4	13,5	4,1	4,3	2,3	97,4	3,1	4,5	8,7	3,4	1,5
2013	15,3	6,2	1,9	62,3	65,2	4,0	1,2	27,1	6,7	15,7	0,7	23,8	40,5	10,8	33,4	21,2	3,9	4,4	2,3	99,3	3,3	4,4	8,9	4,1	1,5

За допомогою шкали Харрінгтона [Harrington] суб'єкти МСБ регіонів було згруповано наступним чином: сегмент 1 – $[0;0,4]$, сегмент 2 – $[0,41;0,7]$, сегмент 3 – $[0,71;0,9]$, сегмент 4 – $[0,91;1]$.

Найбільш привабливими для інвесторів є суб'єкти МСБ регіонів, які за результатами оцінки потрапили до 4 сегменту, – вони характеризуються найбільшим інвестиційним, інноваційним, трудовим та економічним потенціалом. Протягом 2010–2013 рр. в даному сегменті знаходиться лише суб'єкти МСБ Харківської обл. До другого сегменту належать суб'єкти МСБ Донецької, Дніпропетровської та Львівської обл., які характеризуються достатнім рівнем інвестиційного розвитку. Найбільшу групу становить сегмент 1, який представлений рештою регіонів

України, що мають істотні проблеми та перешкоди в формуванні інвестиційної привабливості регіону та його суб'єктів МСБ.

Комплекс заходів податкового регулювання в регіонах, що віднесено до першого сегменту, передбачає «адресне» використання усіх можливих податкових інструментів: пільг, кредитів, податкових канікул, реструктуризації податкової заборгованості, зменшення кількості податків, податкової амністії тощо. У другому сегменті доцільним буде використання спрощених вимог до амортизації активів, зміна співвідношення між прямим та непрямим оподаткуванням, варіативні ставки ПДВ. Отриманий таким чином прибуток має бути спрямований на інвестиційний розвиток суб'єктів МСБ або регіону. Інвестиційна діяльність третього сегменту активізується завдяки використанню спеціальних податкових режимів для окремих регіонів. Для четвертого сегменту в якості податкових важелів інвестиційного розвитку МСБ пропонується впровадження плаваючої ставки податку на прибуток за умови спрямування додатково отриманого прибутку на інвестиційний розвиток регіонів, які за рівнем інвестиційної привабливості віднесено до 4 сегменту.

На прикладі Донецької обл. було промодельовано кілька варіативних наборів податкових важелів, виходячи з вищезазначеного. Найбільш дієвим варіантом визначено модель податкового стимулювання інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні, засновану на: (1) реалізації принципів фіскальної децентралізації шляхом передачі частини податкових надходжень ПДВ на місця через зниження податкової ставки ПДВ та встановлення додаткової ставки ПДВ на місцевому рівні (такі податки на споживання діють в Канаді та Індії); (2) скороченні загального обсягу трансфертів з держбюджету в бюджети області на суму, що дорівнює скороченню обсягів надходжень ПДВ до державного бюджету; (3) зниженні на рівні області податкової ставки ПДВ для підприємств та організацій, які уклали договір з органами місцевого самоврядування щодо створення інвестиційного фонду підтримки розвитку МСБ. Реалізація запропонованої моделі показала, що за результатами експериментів оптимальним розміром податкової ставки, до якої можна знизити загальнодержавний ПДВ, є 17 %. У цьому разі, не змінюючи загальної ставки, на місцевому рівні плаваюча податкова ставка ПДВ прийнята за 3 %. Рівень, до якого може бути знижена місцева податкова ставка ПДВ, дорівнює 1,5 %. За результатами моделювання отримано дані, представлені у табл. 4.

Таблиця 4

**Результати основних показників, використаних в моделюванні
(Донецька область, 2013 р.), млн грн**

Назва показника	Діюча система оподаткування	Запропонована система податкових важелів
Обсяг податкових надходжень	10562,4	10663,5
Обсяг інвестицій	27912,4	28212,3
Обсяг реалізації товарів (робіт, послуг) малим та середнім бізнесом	53075,3	53223,3
Обсяг ПДВ підприємств Донецької області, що надходить до держбюджету	10057,0	9755,3
Скорочення трансфертів з державного бюджету в результаті реструктуризації сплати ПДВ		-301,71

Виходячи з результатів дослідження, запропоновано рекомендації щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення застосування важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку суб'єктів МСБ, основними з яких є:

реалізація принципів фіскального федералізму та фіскальної децентралізації шляхом розширення участі регіональної та місцевої влади у перерозподілі національного доходу; передачі фінансової самостійності регіонам через надання їм права встановлення власних та регулюючих податків, визначення місцевих ставок до загальнодержавних податків та визначення порядку їх сплати; реформування системи закріплення та розподілу податків і доходів за кожним рівнем бюджетної системи; цільового характеру міжбюджетних трансфертів, що йдуть на фінансування конкретних програм;

формування системи податкових важелів регіонального інвестиційного розвитку через створення гнучкої податкової системи, в основу якої закладено варіативний набір податків, їх елементів та системи податкових пільг на рівні оподаткування регіону – спеціальний податковий режим; на рівні оподаткування суб'єктів підприємництва – податковий кредит, податкові канікули, інвестиційна податкова знижка, податкова амортизація, податкові пільги у вигляді зниженої податкової ставки тощо у залежності від стану інвестиційної привабливості регіону;

формування позитивного регіонального інвестиційного клімату шляхом тісних взаємовідносин між підприємницькими структурами, банками, профспілками, органами місцевої влади та іншими учасниками процесу, гарантування захисту прав власності інвесторів, скорочення до мінімуму адміністративних бар'єрів розвитку інвестиційної та підприємницької діяльності, використання географічних переваг регіонів, підготовка кваліфікованих трудових ресурсів, можливість оренди об'єктів муніципальної власності тощо;

формування інфраструктури підтримки МСБ шляхом створення на місцях інвестиційних фондів розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу, технопарків та бізнес-інкубаторів, відкриття громадських підприємницьких організацій підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників малого та середнього підприємництва, актуалізація місцевих спеціалізованих консалтингових структур тощо.

ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичних основ податкового регулювання інвестиційного розвитку, аналіз практики формування системи податкових преференцій для інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ, а також розробка методичного підходу до податкового стимулювання інвестиційного розвитку МСБ в Україні дозволили вирішити наукове завдання обґрунтування системи важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку суб'єктів МСБ. Основні результати дослідження базуються на таких положеннях:

1. Необхідність стимулювання інвестиційної діяльності МСБ в Україні та одночасна потреба у реформуванні податкової системи України в період соціально-політичних перетворень обумовили формування концептуальних положень

податкового регулювання інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ, що мають сприяти потоку інвестицій у регіони. На цій основі розкриті питання податкового регулювання інвестиційної діяльності через використання окремих моделей податкових важелів інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ в залежності від сегментів інвестиційної привабливості регіонів.

2. У результаті аналізу теоретичних засад податкового регулювання інвестиційної діяльності було виявлено та обґрунтовано тісний взаємозв'язок податкової політики та інвестиційного розвитку. На основі досліджень теорій суспільних фінансів та фіскального федералізму та враховуючи інтереси органів місцевого самоврядування, зацікавленість суб'єктів МСБ в економічному розвитку регіонів сформовано систему взаємозв'язку податкової політики та процесів інвестиційного розвитку МСБ, яка відображає функції учасників, основними з яких є: функції держави – створення системи податкових важелів, що сприятимуть інвестиційній діяльності, розробка стратегії розвитку МСБ; функції інвесторів – інвестування коштів у розвиток суб'єктів МСБ регіону, сприяння місцевим органам влади в реалізації моделі інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ регіону; функції органів місцевого самоврядування – розробка муніципальних інвестиційних програм, створення умов для взаємодії суспільних і приватних структур в рамках реалізації інвестиційних програм; функції суб'єктів МСБ – створення нових робочих місць, додаткові відрахування до місцевих бюджетів, сприяння розвитку конкуренції.

3. Дослідження існуючих важелів податкової політики щодо забезпечення інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ дозволило удосконалити понятійно-категорійний апарат теорії оподаткування в частині уточнення поняття податкових важелів регулювання процесів залучення інвестицій до розвитку суб'єктів МСБ. Запропоновано відносити до них не лише податкові ставки та пільги, а враховувати увесь набір податків, їх елементів (база та об'єкт оподаткування, податкова ставка) та системи податкових пільг на рівні оподаткування регіону (спеціальний податковий режим) та на рівні оподаткування суб'єктів підприємництва (податковий кредит, податкові канікули, інвестиційна податкова знижка, податкова амортизація), обумовлені державною податковою та інвестиційною політикою і регіональними програмами інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ.

4. В роботі узагальнено теоретичні та науково-методичні підходи до формування гнучкої податкової системи на основі реформування податкових важелів. До теоретичних підходів запропоновано віднести визначення ролі МСБ для економічного та соціального розвитку місцевих громад; визначення ролі місцевого самоврядування в забезпеченні демократії, ефективного управління та децентралізації влади за принципами фіскального федералізму; визначення підходів для формування гнучкої системи оподаткування за принципами фіскальної децентралізації; визначення податкових інструментів стимулювання інвестиційного розвитку. До науково-методичних підходів належать: визначення стратегії розвитку МСБ в регіоні; виявлення факторів, що стримують розвиток МСБ; розробка на рівні держави та місцевих органів самоврядування системи податкових важелів інвестиційного розвитку МСБ; формування системи податкового регулювання

інвестиційного розвитку суб'єктів МСБ; залучення інвестицій шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату.

5. У результаті дослідження розвитку інвестиційної діяльності в Україні та в регіонах було встановлено сукупність факторів, що стримують інвестиційний розвиток. В роботі виокремлено групу податкових факторів, що пов'язані з недосконалістю податкового законодавства для створення сприятливого інвестиційного клімату, та неподаткових факторів. Така класифікація дозволила виділити чинники, які спричиняють негативний вплив на розвиток інвестиційної діяльності в країні та повинні бути обмежені шляхом створення гнучкої податкової системи, що враховує інтереси держави та регіонів.

6. На основі аналізу зарубіжного досвіду використання податкових важелів для стимулювання інвестиційного розвитку та аналізу діючої системи оподаткування в Україні, оцінки інвестиційної привабливості регіонів обґрунтовано пріоритети розвитку вітчизняної податкової політики, головними з яких виступають реалізація принципів фіскального федералізму та фіскальної децентралізації; передача фінансової самостійності регіонам; створення гнучкої податкової системи і формування системи податкових важелів регіонального інвестиційного розвитку; формування позитивного регіонального інвестиційного клімату та формування інфраструктури підтримки МСБ.

7. У роботі запропоновано новий методичний підхід до податкового регулювання в частині стимулювання інвестиційної діяльності для розвитку МСБ. В основі методу покладено ідею збільшення фінансової самостійності регіонів через реалізацію принципів фіскального федералізму та фіскальної децентралізації. Для цього шляхом визначення сегментів інвестиційної привабливості регіонів та визначення оптимального набору податкових важелів запропоновано гнучку податкову систему, яка сприятиме інвестиційному розвитку суб'єктів МСБ в регіоні. На прикладі Донецької області показано, що оптимальним рішенням завдання залучення інвестицій до регіону може стати децентралізація сплати ПДВ і застосування податкової пільги на місцевому рівні у виді зниження цієї ставки для підприємств та організацій, які уклали договір з органами місцевого врядування щодо створення інвестиційного фонду підтримки розвитку суб'єктів МСБ.

8. Виходячи з результатів дослідження в роботі розроблено організаційно-методичне забезпечення застосування важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку МСБ, основними положеннями якого є: надання фінансової самостійності регіонам через надання їм права встановлення власних та регулюючих податків, визначення місцевих ставок до загальнодержавних податків та визначення порядку їх сплати; формування системи податкових важелів регіонального інвестиційного розвитку; формування позитивного регіонального інвестиційного клімату шляхом тісних взаємовідносин між підприємницькими структурами та органами місцевої влади; формування інфраструктури підтримки МСБ шляхом створення на місцях інвестиційних фондів розвитку суб'єктів МСБ, технопарків та бізнес-інкубаторів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Пипко С. О. Методичне забезпечення податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / С. О. Пипко // Менеджер : вісник Донецького державного університету управління¹. – 2014. – № 2 (68). – Донецьк : ДонДУУ, 2014. – С. 208–215 (0,55 друк. арк.).

2. Пипко С. О. Підвищення ефективності реалізації податкової політики в Україні шляхом удосконалення оподаткування прибутку промислових підприємств / С. О. Пипко // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства : зб. наук. праць ДонДУУ. – Донецьк : ДонДУУ, 2013. – Т. XIV. – С. 302–307. – (Серія «Економіка»; вип. 278) (0,64 друк. арк.).

3. Стойка А. В. Активізація процесів модернізації національного виробництва в межах поліпшення інвестиційного клімату / А. В. Стойка, С. О. Пипко, І. Б. Черкаський // Держава та регіони : науково-виробничий журнал Класичного приватного університету. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2013. – № 6 (75). – С. 21–26. – (Серія «Економіка та підприємництво») (0,56 друк. арк.). *Особистий внесок : визначено роль інвестиційної привабливості у забезпеченні розвитку регіону (0,45 друк. арк.).*

4. Стойка А. Заходи щодо підтримки макроекономічної стабільності держави в умовах стагнації / А. Стойка, С. Пипко // Інституціональний вектор економічного розвитку / Institutional vector of economic development : зб. наук. праць МІДМУ «КПУ». – Вип. 6 (2). – Мелітополь : Вид-во КПУ, 2013. – С. 194–206 (0,48 друк. арк.). *Особистий внесок : визначено економічні заходи щодо підтримки макроекономічної стабільності держави в умовах стагнації (0,25 друк. арк.).*

5. Стичінська О. О. Світовий досвід упровадження інструментів інвестиційного податкового кредитування / О. О. Стичінська, С. О. Пипко // Держава та регіони : науково-виробничий журнал Класичного приватного університету. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2012. – № 6 (69). – С. 236–240. – (Серія «Економіка та підприємництво») (0,54 друк. арк.). *Особистий внесок : узагальнено досвід зарубіжних країн у сфері інвестування та визначено особливості упровадження механізму інвестиційного податкового кредиту в Україні (0,42 друк. арк.).*

6. Пипко С. О. Фінансово-податкове забезпечення розвитку національної економіки / С. О. Пипко // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства : зб. наук. праць Донецького державного ун-ту управління. – Донецьк : ДонДУУ, 2012. – Т. XIII. – С. 288–301. – (Серія «Економіка», вип. 239) (0,38 друк. арк.).

7. Пипко С. О. Податкова політика держави щодо формування державного та місцевих бюджетів / С. О. Пипко // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства : зб. наук. праць Донецького державного ун-ту управління. – Донецьк : ДонДУУ, 2011. – Т. XII. – С. 429–437. – (Серія «Економіка», вип. 208) (0,53 друк. арк.).

¹ Входить до реферативних наукометричних баз даних Російського індексу наукового цитування (РІНЦ)

Матеріали наукових конференцій

8. Пипко С. А. Использование налоговых механизмов активизации инновационно-инвестиционной деятельности / С. А. Пипко // Градообразующие предприятия : назад в будущее или вперед в прошлое ? : матер. междунар. интеракт. конф. (10 апр. 2014 г., г. Москва, Россия) – Москва : ФГБОУ ВПО «РЭУ имени Г. В. Плеханова», 2014. – С. 189–191 (0,28 друк. арк.).

9. Пипко С. О. Удосконалення оподаткування прибутку промислових підприємств як один із способів сприяння ефективної реалізації податкової політики в Україні / С. О. Пипко // Формування ефективних фінансових механізмів державного управління економікою України : теорія і практика : тези доп. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (13–14 берез. 2014 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонДУУ, 2014. – С. 202–204 (0,23 друк. арк.).

10. Пипко С. О. Використання податкових механізмів активізації інноваційно-інвестиційної діяльності / С. О. Пипко, Н. Ю. Рекова // Формування ефективних фінансових механізмів державного управління економікою України : теорія і практика : матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених і студентів (14–16 листоп. 2013 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонДУУ, 2013. – С. 76–78 (0,35 друк. арк.). *Особистий внесок : визначено основні податкові інструменти, що застосовуються для активізації інноваційно-інвестиційної діяльності (0,18 друк. арк.).*

11. Рупко S. O. Das Steuersystem der Ukraine von heute / S. O. Рупко, A. W. Yuchanova // Економічні та соціальні проблеми сучасного суспільства : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (26 берез. 2012 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонДУУ, 2012. – С. 138–143 (0,24 друк. арк.). *Особистий внесок : запропоновано основні напрямки розвитку податкової системи України з метою стимулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу (0,12 друк. арк.).*

12. Пипко С. О. Інвестиційний податковий кредит як один із головних податкових важелів побудови інноваційно-інвестиційної моделі зростання національної економіки / С. О. Пипко // Формування ефективних фінансових механізмів державного управління економікою України: теорія і практика : матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів (8–10 листоп. 2012 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонДУУ, 2012. – С. 91–94 (0,19 друк. арк.).

13. Пипко С. А. Направления достижения финансовой стабилизации и преодоления бюджетного кризиса национальной экономики / А. В. Стойка, С. А. Пипко // Теоретические и практические аспекты развития современной науки : матер. I Междунар. научн.-практ. конф. преподавателей, аспирантов, студентов (12–14 нояб. 2012 г., г. Мюнхен, Германия). – Украина, Донецк – Германия, Мюнхен, 2012. – С. 12–15 (0,28 друк. арк.). *Особистий внесок : розглянуто аспекти податкового регулювання наповнення бюджету задля забезпечення фінансової сталості національної економіки (0,13 друк. арк.).*

14. Рекова Н. Ю. Роль інвестиційного податкового кредиту в податковому законодавстві України / Н. Ю. Рекова, С. О. Пипко // Перспективы развития и пути совершенствования фондового рынка : матер. IV Всеукр. науч.-практ. конф. (3–4 окт. 2012 г., г. Симферополь – пгт. Судак). – Симферополь : ИД «АРИАЛ», 2012. –

С. 100–103 (0,3 друк. арк.). *Особистий внесок : визначено сутність інвестиційного податкового кредиту та його переваги і недоліки (0,14 друк. арк.).*

15. Талан Г. О. Напрями реструктуризації державної регуляторної політики в контексті механізму оподаткування / Г. О. Талан, С. О. Пипко, Т. Ю. Рибаченко // Проблеми державного управління фінансово-економічною системою національної економіки : матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. (29–31 берез. 2012 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонДУУ, 2012. – С. 28–31 (0,26 друк. арк.). *Особистий внесок : обґрунтовано функції держави у забезпеченні інвестиційного розвитку регіонів на снові застосування інструментів оподаткування (0,15 друк. арк.).*

16. Талан Г. О. Малий і середній бізнес як складова національної економіки / Г. О. Талан, С. О. Пипко // Формування ефективних фінансових механізмів державного управління економікою України : теорія і практика: матер. ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів (9–11 лист. 2011 р., м. Донецьк). – Донецьк : ДонДУУ, 2011. – С. 156–158 (0,32 друк. арк.). *Особистий внесок : сформовано систему структурних показників суб'єктів малого і середнього бізнесу України (0,18 друк. арк.).*

АНОТАЦІЯ

Пипко С. О. Податкові важелі інвестиційного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Донецький державний університет управління Міністерства освіти і науки України, Донецьк, 2014.

Дисертацію присвячено вирішенню актуальної наукової задачі формування системи важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу. Досліджено основи податкового регулювання інвестиційної діяльності. Визначено роль інвестицій у розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу. Проаналізовано важелі податкової політики, що застосовуються задля забезпечення інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу. Розроблено концептуальні положення податкового стимулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Визначено фактори, що стримують інвестиційний розвиток суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні. Проведено аналіз зарубіжного досвіду застосування податкових важелів для активізації інвестиційної діяльності на місцевому рівні. Розроблено систему податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Виконано оцінку методів податкового регулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу. Розроблено та реалізовано модель податкового стимулювання інвестиційного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні (на прикладі Донецької обл.). Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення застосування важелів податкової політики в процесі залучення інвестицій до розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Ключові слова: *податкова політика, податкове стимулювання, податкові важелі, інвестиційний розвиток, залучення інвестицій, малий та середній бізнес.*

АННОТАЦИЯ

Пипко С. А. Налоговые рычаги инвестиционного развития субъектов малого и среднего бизнеса. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Донецкий государственный университет управления Министерства образования и науки Украины, Донецк, 2014.

Диссертация посвящена решению актуальной научной задачи формирования системы рычагов налоговой политики в процессе привлечения инвестиций в развитие субъектов малого и среднего бизнеса. Исследованы основы налогового регулирования инвестиционной деятельности. Определена роль инвестиций в развитии субъектов малого и среднего бизнеса.

Сформирована система взаимосвязи налоговой политики и процессов инвестиционного развития субъектов малого и среднего бизнеса. На основе исследования теорий общественных финансов и фискального федерализма, интересы органов местного самоуправления, заинтересованность субъектов малого и среднего бизнеса в экономическом развитии регионов сформированная система отражает функции участников, основными из которых являются: функции государства – создание системы налоговых рычагов, способствующих инвестиционной деятельности, разработка стратегии развития малого и среднего бизнеса; функции инвесторов – инвестирование средств в развитие регионов, содействие местным органам власти в реализации инвестиционной модели регионального развития; функции органов местного самоуправления – разработка муниципальных инвестиционных программ, создание условий для взаимодействия общественных и частных структур в рамках реализации инвестиционных программ; функции субъектов малого и среднего бизнеса – создание новых рабочих мест, дополнительные отчисления в местные бюджеты, содействие развитию конкуренции. Уточнено понятие налоговых рычагов регулирования процессов привлечения инвестиций в развитие субъектов малого и среднего бизнеса.

Обобщены теоретические и научно-методические подходы к формированию гибкой налоговой системы на основе реформирования налоговых рычагов; проанализированы рычаги налоговой политики, которые применяются для обеспечения инвестиционного развития малого и среднего бизнеса. Разработаны концептуальные положения налогового стимулирования инвестиционного развития малого и среднего бизнеса в Украине, включающие на теоретическом уровне: определение роли малого и среднего бизнеса для экономического и социального развития местных общин; определение роли местного самоуправления в обеспечении демократии, эффективного управления и децентрализации власти; определение подходов для формирования гибкой системы налогообложения; на методическом уровне: определение стратегии развития малого и среднего бизнеса в регионе; выявление факторов, сдерживающих развитие малого и среднего бизнеса; разработка на уровне государства и местных органов самоуправления системы налоговых рычагов инвестиционного развития малого и среднего бизнеса;

формирования системы налогового регулирования инвестиционного развития субъектов малого и среднего бизнеса; привлечение инвестиций путем создания благоприятного инвестиционного климата.

Определены факторы, сдерживающие инвестиционное развитие субъектов малого и среднего бизнеса в Украине. Сделан акцент на группу налоговых факторов, связанных с несовершенством налогового законодательства для создания благоприятного инвестиционного климата. Такая классификация позволила выделить факторы, которые приводят к негативному воздействию на развитие инвестиционной деятельности в стране и должны быть ограничены путем создания гибкой налоговой системы, учитывающей интересы государства и регионов. Проведен анализ зарубежного опыта применения налоговых рычагов для активизации инвестиционной деятельности на местном уровне.

Обоснованы приоритеты развития отечественной налоговой политики для стимулирования инвестиционного развития.

Разработана система налогового регулирования инвестиционного развития малого и среднего бизнеса в Украине. В основе предложенного методического подхода лежит идея увеличения финансовой самостоятельности регионов через реализацию принципов фискального федерализма и фискальной децентрализации. Для этого путем определения сегментов инвестиционной привлекательности регионов и формирования оптимального набора налоговых рычагов создана гибкая налоговая система, которая будет способствовать инвестиционному развитию субъектов малого и среднего бизнеса в регионе.

На примере Донецкой обл. показано, что оптимальным решением задачи привлечения инвестиций в регион может стать децентрализация уплаты НДС и применение налоговой льготы на местном уровне в виде снижения этой ставки для предприятий и организаций, которые заключили договор с органами местного управления по созданию инвестиционного фонда поддержки развития субъектов объектов малого и среднего бизнеса.

Предложены рекомендации по совершенствованию организационно-методического обеспечения применения рычагов налоговой политики в процессе привлечения инвестиций в развитие субъектов малого и среднего бизнеса, основными положениями которого являются: предоставление финансовой самостоятельности регионам через предоставление им права установления собственных и регулирующих налогов, определение местных ставок к общегосударственным налогам и определение порядка их уплаты; формирование системы налоговых рычагов регионального инвестиционного развития; формирование позитивного регионального инвестиционного климата путем тесных взаимоотношений между предпринимательскими структурами и органами местной власти; формирование инфраструктуры поддержки малого и среднего бизнеса путем создания на местах инвестиционных фондов развития субъектов малого и среднего бизнеса, технопарков и бизнес-инкубаторов.

Ключевые слова: *налоговая политика, налоговое стимулирование, налоговые рычаги, инвестиционное развитие, привлечение инвестиций, малый и средний бизнес*

SUMMARY

Pytko S. O. Tax instruments of investment development of small and medium businesses. – As the manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Economics in the speciality 08.00.08 – Money, finance and credit. – Donetsk State University of Management of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Donetsk, 2014.

The thesis is devoted to the resolution of a currently-important scientific problem of forming a system of tax policy instruments in the process of attracting investments to the development of small and medium businesses.

The basics of tax regulation of investment activity were researched. The role of investments in the development of small and medium businesses was determined. Tax policy instruments used to promote investment development of small and medium businesses were analyzed. Conceptual provisions of tax incentives for investment development for small and medium business in Ukraine were developed. Factors that hinder investment development of small and medium business in Ukraine were determined. International experience of using tax instruments to stimulate investment at the local level were analyzed. A system of tax regulations for investments of small and medium business in Ukraine was developed. Methods of tax regulation for investments of small and medium businesses were assessed. A model of tax incentives for small and medium business investments in Ukraine (on the example of Donetsk region) was developed and implemented. Recommendations for improving organizational methods of applying tax policy instruments in attracting investments in the development of small and medium businesses were proposed.

Keywords: *tax policy, tax incentives, tax instruments of investment development, investment attraction, small and medium businesses*

Підписано до друку 10.11.2014. Формат 60x84 1/16
Ум. друк. арк. 0,9. Друк лазерний. Зам. № 1040. Накл. 100 прим.

Надруковано в ТОВ «Цифрова типографія»
Адреса: м. Донецьк, вул. Челюскінців, 291а, тел.: (062) 388-07-31, 388-07-30

